

ne lehetne fogni, hogy nemzetiséglakta hely — sőt igen sok város van olyan is, a melyekben nyilvános helyen csak akkor lehet hallani magyar szót, ha véletlenül magyar szintársulat tartja előadásait!

□ Arról nem is beszélek, hogy annak a sok analfabétának, kiknek szintén ez az ország ad kenyeret — csak akkor van fogalma a lelki műveltségről vagy a szellemi szórakozásról — ha gyakrabban járhat színházba.

□ Elismerem, hogy a kormányban meg van a jóakarát — de téves uton jár! — Ezreket költenek el a vidéki munkás-gymnasiumok felállítására — és semmi eredmény, — kötéllal kell fogni a látogatókat! De nem is csoda — felnőtt ember, a kinek nincs türelme — nem szeret magolni. Más uton kell ezeknek a lelki műveltséget megszerezni és erre az egyetlen hely a színház!

□ Igenis én bátran ki merem mondani, hogy Magyarországon, ahol annyi mindenféle nemzetiség és annyi analfabéta van, a vidéki szintársulatok az iskolákkal egyenrangú kulturális missiót teljesítenek!

□ Hogy a magyar vidéki színészet nem áll olyan magas nívón, mint kellene és hogy különösen a kisebb vidéki társulatok előadásai nem ragadják magukhoz a közönséget, ennek is a kormány és a hatóságok az okai.

□ Tessék a kisebb helyeken alkalmas színjátszó helyiségekről gondoskodni, hogy ne legyen kénytelen egy-egy kisebb szintársulat vendéglőkben, fészerekben vagy ponyvák alatt minden külső illúzió mellőzésével a kényszer hatása alatt játszani.

Tessék erre kötelezni a hatóságokat épp úgy, mint az iskolák felállítására.

□ Tessék a kormánynak gondoskodni arról, hogy a vidéki szintársulatok ne csak könyöradományt — de fontos hivatásuk teljesítéséhez megfelelő támogatást kapjanak.

□ Sokkal nagyobb szükség van Magyarországon jó vidéki szintársulatokra, mint a muzeumok és kulturpalotákra.

□ Az állattenyésztésre újabb két milliót helyeztek kilátásba, — ez mind szép — mind üdvös dolog, — de talán az emberiség szellemi és lelki műveltségének istápolása is van olyan fontos.

□ Nem a vidéki színészet helyzetét akarom én pusztán vázolni és nem is föltétlenül azon szeretnék segíteni. Elvégre a vidéki színészek legnagyobb részét hazája iránti szeretet, lelkesedés és a művészet iránt érzett lángoló hev hozta és láncolja e keserves pályához és ezek a jó emberek hajlandók szívesen továbbra is megküzdeni a nyomorral és nélkülözésekkel.

□ Nemcsak nekünk van szükségünk az államra, — az emberiségnek sokkal nagyobb szüksége van mireánk! Példa bizonyítja, hogy minden virágzó és művelt államban az irodalom és színművészet első helyet foglal el.

□ Németországban közel 500 színház van és ezek közül több mint 50 színház kap a császár külön pénztárából szubvenciót.

□ Nálunk a fővárosi színházakkal együtt sincs az egész országban összesen 50 színház.

□ És micsoda különbség? Németországban majdnem minden embernek van érzéke a kultúra iránt és majdnem minden ember német!

□ És nálunk? — Majdnem ugyan!

NÁDASY JÓZSEF.

SZÍNHÁZI JEGYZETEK.

□ Három magyar darab bemutatója teszi emlékezetessé az elmúlt január havát. A Magyar színházban színrekerült „Fiúk és lányok“, a Nemzeti színházban bemutatott „Rajongó Bolzay leány“ és a Vigszínház újdonsága „A medikus“. Sorrendben: Hajó Sándor, Szomor Dézsó és Bródy Sándor vonultak fel, hogy szolgálják a magyar kulturát. A kritika úgy a „Fiúk és lányok“, mint a „Rajongó Bolzay leány“ körül nagyon megosztott. A véleménymegosztás — sietünk kijelenteni — nem a darab, illetve írójuk irodalmi kvalitásait érintette; Hajóval szemben (Fiúk

és lányok) az erkölcsi érzés berzenkedett, míg Szomor-nál (Rajongó Bolzay leány) a publikum-érzés lázadozott. Hajóval szemben erotikát emlegettek; való, sok ebben a darabban az erotika, ám korántsem annyi, mint volt a Magyar színház előadásában. Világosan szólva: a „Fiúk és lányok“-at akkor láthatta volna a közönség a szerző elgondolásában, ha egy magyar szerző olyan ur lehetne a színházzal szemben, mint egy francia szerző. Sajnos a magyar szerzőt lenézi, meghamisítja a színház. A magyar színházi igazgató azt hiszi, hogy azzal, hogy egy

magyar szerző darabját elfogadta, azt szőröstül-bőröstül megvette, azt a maga céljai érdekében úgy hamisítja meg, ahogy akarja. Ez uzus, rendszer Budapesten. Hogy Beöthy is így csinál, egészen természetes; sőt leginkább nála természetes, mert ő ma Budapesten az egyetlen íróból lett direktor és így ő inkább arrogálhatja magának ezt az egészen igazságtalan igazgatói jogot direktorkollegáinál.

□ Szomory darabjánál, mint mondtam a publikum-érzés lázadozott. A „Rajongó Bolzay leány“ ugyanis minden ízében a szerző egyéniségét tükrözi vissza; holott a szindarabnak egyik lényeges sajátossága, hogy több embernek, alaknak, egéniségnek, azok életének kristálylapja. A szindarabnak száz színt kell vetnie, száz képet mutatnia. A „Rajongó Bolzay leány“-nak egy a színe, egy a képe; a szerző, Szomory beszél a darab valamennyi alakján keresztül, holott Szomory egyénisége a színpad szempontjából valósággal imaginárius egyéniség, amennyiben fékezhetetlen, sejtelmekben gazdag, színekben, szavakban bujálkodó egyéniség. Ha van hibája Szomory darabjának, úgy ez legfőbb hibája; az író nem tudta megtagadni önmagát és evvel megtagadta a publikumnak azt az ősi jogát, hogy a színpadról annyiféle ember beszéljen hozzá, a hány ott mozog és ágál.

□ A maga írói egyéniségét túlságos előtérbe tolja a színpadon Bródy Sándor is, akinek azonban sze-

rencséje, hogy Szomorynál keményebb, földszagabb egyéniség. Szomory világa túlfinomult, ideges világ; olyan, aminek megcsodáljuk artisztikumát, ha másnál, ha főleg Szomory írásaiban jelentkezik, de mi, a magunk személyét illetőleg fázunk tőle; ellenben Bródy világa a romantikus realizmus világa; olyan amilyenről álmodunk. Néha csunyát is álmodunk, de azért a csunya álomnak is meg van a maga reális gyökere (a legtöbbször az elrontott gyomorban) egy szóval Bródy romantikus realizmusa, ha kissé túlságosan is jelentkezik a színpadon, sohasem olyan idegen tőlünk, mint Szomory világa. A Tanitónőnek majdnem valamennyi alakja erősen bródyas, de azért a publikum nem lázadozott ellene. Most a Medikus-sal indult új hódításra. A medikus annyiban különbözik a Tanitónőtől, hogy meséje nem vidéken, hanem itt a fővárosban játszik; de már az alakjai — kettő kivételével — vidékiek; vidéki az ize, az illata a Medikusnak is. Ma, amikor a modernség dühöngve dühöng, szinte kómikusan hat, hogy éppen a legmodernebbek (lásd Szomory új darabját) mennyire nyakig ülnek a romantikában. Bródy új darabja is szín-romantika — a nyomor romantikája — de ez nála ősi jog; ő romantikus volt, amikor még hirehamva se volt a modernség címkéjével romantikában utazó mai irodalomnak. Viszont az is igaz, hogy a Bródy modernsége is ősi; az övé, a tehetségében gyökeredző modernség.

